

Puhtaus on

Tartuntataudin ehkäisy on helpoin ja halvin hoito

Harva tartuntatauti on vaarallinen terveelle hevoselle, mutta taudeista koituu talleille monenlaista harmia ja vaivaa. Hoito voi tulla myös kalliiksi. Tautien ehkäisy ei sen sijaan maksa juuri mitään tuntiratsastajalle, hevosenomistajalle tai tallinpitäjälle.

Tarttuvat taudit leviävät aiempaa helpommin paikasta toiseen, kun hevoset käyvät muilla talleilla, kilpailuissa, siittoloissa ja klinikoilla. Taudinaiheuttajat voivat suotuisissa olosuhteissa levitä myös esimerkiksi trailerista tai varusteista.

Hevosten tarttuvia tauteja esiintyy joka puolella Suomea satunnaisesti ja laajoina epidemioina.

Yleisimmät hevosten tartuntatautimme ovat hevosinfluenssa, virusabortti, virusarteriitti ja pääntauti. Niiden lisäksi esiintyy myös muita tartuntatauteja, muun muassa salmonellaa. Myös ulkoloiset ja sieninfektiot voivat tarttua tallilta toiselle. Ihmiseen useimmat hevostaudit eivät

tartu, poikkeuksina muun muassa salmonella ja pälvisilpa.

Eläinlääkärin on ilmoitettava tarttuvista taudeista ja tautiepäilyistä kuu-kausiraportissaan läänineläinlääkärin kautta maa- ja metsätalousministeriöön. Ministeriö saa tietoa tartunnoista myös hevosten veri- ja muista näytteistä, esimerkiksi luoduista tai kuolleista varsoista ja jälkeisistä.

Viime vuonna hevosinfluenssanäytteitä tutkittiin 29, joista 18 oli positiivisia. Herpesviruksen ykkös- ja nelosmuotoa etsittiin yhteensä 215 näytteestä, ja herpesksen vasta-ainetta löytyi 108:sta. Virusarteriittinäytteistä noin viidesosa oli positiivisia. Vahvistettuja pääntautitapauksia tuli ilmi kymmenen.

Pikkuvarsojen vastustuskyky ei ole vielä aikuisen hevosen tasolla. Niitä onkin suojeltava mahdollisimman hyvin tarttuvilta taudeilta.

puoli ruokaa

Rokote hillitsee hevosinfluenssaa

Hevosinfluenssa aiheuttaa kuumetta, yskää ja sierainvuotoa, joskus myös jalkojen turvotusta. Se tarttuu helposti ja leviää usein nopeasti koko talliin. Tauti kestää yleensä pari viikkoa, mutta lepoa suositellaan usein yhtä moneksi viikoksi kuin hevosella oli kuumepäiviä, sillä uhkana ovat jälkitaudit.

Hevosen voi rokottaa hevosinfluenssaa vastaan. Rokotus yleensä estää influenssaa puhkeamasta tai lieventää oireita. Aluksi hevonen saa peruserokotteen ja tehosteen 1–2 kuukauden aikana, ja sen jälkeen rokotus uusitaan kerran tai kaksi vuodessa. Nuorille hevosille suositellaan flunssapiikkiä puolivuositain.

Kilpailevien ratsujen rokotusmääräykset ovat muuttuneet, ja kansallisissa kilpailuissa käyvät ratsut on nyt rokotettava influenssaa vastaan kuuden kuukauden välein. Ravureilla ei ole rokotuspakkoa Suomessa. Rokotteen teho on vahvin, kun kaikki tallin hevoset on rokotettu säännöllisesti pikkuvarsasta asti.

Luominen voi johtua viruksesta

Kasvattajien pelkäämän virusabortin aiheuttaa hevosen herpesvirus.

Virusabortti saa tiineen tamman luomaan varsansa tai täysiaikaisen varsan syntymään kuolleena tai hyvin heikkona. Nuorille hevosille herpesvirus aiheuttaa hengitystieoireita. Herpeksen muut muodot aiheuttavat kaikenikäisille hevosille hengitystie- ja hermosto- oireita, jotka voivat jopa halvaannuttaa.

Virusabortti tarttuu herkästi luonneen tamman eritteistä, sikiövedestä, jälkeisistä, sen karsinan kuivikkeista ja lannasta ja kuolleesta varsasta. Riski on suurin tamman seuraavaan kiimaan asti.

Virusaborttia vastaan on rokote, joka annetaan tiineyden viidennellä, seitsemännellä ja yhdeksännellä kuulla. Pelkkä virusaborttirokote on

Hevosten yleisimmät tartuntataudit leviävät helpoiten pisaratarjuntana turvan kautta.

tosin pitkään ollut loppu, ja saatavilla on vain yhdistelmärokotetta, joka suojaa herpesviruksen ykkös- ja nelosmuodon lisäksi hevosinfluenssalta.

Toinen yleinen virustauti virusarteriitti aiheuttaa hevosille kuumetta ja turvotusta. Hevosen jalat, mahalansu, takajalkojen väli ja silmät voivat turvota dramaattisesti.

Myös virusarteriitti voi saada tamman luomaan varsansa. Se voi tarttua astutuksen yhteydessä ja siirtyä myös emästä sikiöön. Virusarteriitin sairastanut ori jää usein kantamaan tautia ja voi levittää sitä astumilleen tammoille pitkään.

Hevosinfluenssan tavoin virusarteriitti voi aiheuttaa niin lievät oireet, että ne saattavat jäädä varsinkin lepohevosilla huomaamatta. Oireettomatkin hevoset tartuttavat virusta.

Sitkeä päntauti

Päntaudin oireisiin kuuluvat kuumetta, yskä, runsas ja paksu sierainvuoto ja paiseet leuan alla ja kurkun

tienoilla. Osa hevosista sairastaa lievin oirein, osa pitkään ja rajusti.

Päntaudin aiheuttava bakteeri *Streptococcus equi* on sitkeä. Se voi elää jopa vuoden tallin likaisissa, kosteissa ja hämärissä nurkissa. Kuivalla puupinnalla se voi selvitä yli kaksi kuukautta ja lasipinnallakin puolitoista. Auringonvalo, kuivatus ja desinfiointi tappavat sen, kun taas kosteus tarjoaa sille hyvät oltavat. Joskus kaikki tarhojen maa-aineksia myöten on puhdistettava tai vaihdettava, ennen kuin tauti talttuu.

Päntauti voi kulkea helposti tallista toiseen myös varusteissa tai trailerissa. Päntaudista on varoitettava tallillakävijöitä, koska ihmiset voivat helposti levittää sen muualle tietämättään.

Päntautiin on lyhytvaikutteinen rokote hevosille, jotka ovat tekemisissä tautia sairastavien ja tartuttavien hevosten kanssa. Se ei välttämättä estä tartuntaa, mutta rokotetun hevosen oireet jäävät usein lieviksi. Teho kestää kolme kuukautta.

Esimerkiksi salmonella voi levitä takaisin talliin pieneläinten ja jyräjien mukana lantalasta. Sairausajan lanta pitäisi kalkita, kattaa ja kompostoida pitkään erillisessä säilytystilassaan.

Salmonellaa hevosillakin

Salmonellabakteereja elää monien nisäkkäiden suolistossa, ja ne voivat levitä eläinlajilta toiselle ja ihmiseen. Esimerkiksi jyräjät voivat levittää salmonellaa muiden eläinten ulosteista.

Terveet hevoset eivät yleensä sairastu salmonellaan, mutta esimerkiksi klinikkaoloissa salmonella voi puhjeta laajana epidemiana.

Salmonella aiheuttaa muun muassa veriripulia, kuumetta, apaattisuutta ja syömättömyyttä. Se leviää helposti hevosta käsittelevien ihmisten välityksellä, ja sitä onkin helpointa torjua hyvällä käsi- ja tallihygienialla.

Desinfiointi ei korvaa hyvää hygieniää

Puhtaus pitää tartuntataudit loitolla. Suurin osa taudinaiheuttajista pysyy kurissa käsiä ja kenkiä pesemällä ja vaatteita vaihtamalla.

Desinfiointiaineita ei saa käyttää turhaan. Niitä tarvitaan esimerkiksi pääntaudin tai virusabortin aikana, mutta tavalliset pöpöt nujertuvat lämpimällä vedellä ja saippualla. Desinfiointiaineiden turha käyttö voi luoda vastustuskykyisiä bakteereja, johon ei tepsin enää mikään.

Sairausten puhjettua tallista ei pidä viedä hevosia muualle eikä uusia hevosia tuoda talliin, ennen kuin eläinlääkäri on selvittänyt, mikä tauti on, kuinka herkästi se tarttuu ja milloin sairastuneet hevoset lakkaavat tartuttamasta sitä.

Sairaajat hevoset eristetään mahdollisuuksien mukaan terveistä, eikä hevosia viedä toisten karsinoinhin esimerkiksi siivouksen ajaksi.

Jyräjät, linnut, koirat ja kissat voivat tuoda lantalasta tai

tarhoista taudin takaisin talliin. Salmonellan, virusabortin ja pääntaudin aikana kertynyt lanta kuivikkeineen on syytä säilyttää erillään muusta lannasta, kalkita ja kompostoida hyvin.

Taudin laannuttua karsinat tyhjennetään ja talli pestään lattiasta kattoon. Painepesuri ei riitä, vaan tilat pitää myös kuurata, sillä saippuat ja desinfiointiaineet tehoavat vain puhtailla pinoilla.

Varusteet, astiat ja tallin irtain tavara kuurataan ja tarvittaessa upotetaan lopuksi desinfiointiaineeseen. Nahkavarusteet voi desinfioida pesun jälkeen sumuttamalla.

Tiedotus kannatti

Tarttuva tauti voi aiheuttaa tallinpitäjälle huolen ja vaivan lisäksi myös selvää tappiota.

Marjatta Kojon ja Guttormur Ármannssonin tallilla Lopen Hallankulmalla puhkesi huhtikuussa pääntauti, jonka toi mukanaan valmennettavaksi tullut vieras hevonen. Parin kuukauden aikana kaikki hevoset sairastuivat. Pääntaudilta säästyi vain poni, joka oli ilmeisesti sairastanut sen nuorempana.

Hoitoa vaikeuttivat uudet myyntihevoset, joiden oli määrä saapua talliin juuri taudin puhjettua. Uusille hevosille löytyi tilapäinen majapaikka muutaman kilometrin päästä, ja Hallan väki jakoi sairaiden ja terveiden hevosten hoidon. Päivittäin pestävää ja desinfioitavaa riitti aina vaatteista ja kengistä talon lattioihin.

Heti taudin puhjettua talli kertoi tilanteesta internetsivuilleen ja varoitti lähitalleja ja tuttuja puhe-limitse.

Uudet hevoset asuivat lopulta ”tilapäisessä” majapaikassaan nelisen kuukautta, ja Hallan talli oli suljettu kaksi ja puoli kuukaut-

ta. Kantakirjausnäyttely ja kesän kilpailut jäivät väliin. Guttormur luopui myös lähes kaikista kengityskäynnneistään pariaksi kuukaudeksi.

Hevoset toipuivat taudista hyvin, ja hygienian ja tiedottamisen ansiosta tauti ei levinnyt muualle. Ilmaista hoitoa ei kuitenkaan ollut.

– Kolmisen tuhatta euroa kului varmasti jo pelkkiin desinfiointiaineisiin ja uusien hevosten majoitukseen muualla, Jatta Kojo kertoo.

– Tauti myös pisti kotitalissa olleiden hevosten koulutuksen ja myynnin jäihin, ja Gutin kengi-

tystulot loppuivat pariaksi kuukaudeksi.

Hevosten parannuttua pöpöt nujerrettiin desinfiomalla kaikki lattiasta kattoon varusteita ja tallin irtainta tavaraa myöten. Uudet hevoset eivät sairastuneet, kun ne haettiin tilapäisestä majapaikasta kotiin syyskesällä.

Asiakkaat ja yhteistyökumppanit eivät säikähtäneet tautia, kun Hallan väki kertoi reilusti sairauden etenemisestä ja hygieniasta.

– Saimme pelkkää tukea ja hyvää palautetta siitä, että kerroimme taudista avoimesti ja nopeasti, Jatta huomauttaa. •

Vältä turhat tartunnat

Tuntiratsastaja

- pese kädet ja kengänpohjat tallilta lähtiessä
- pidä vaatteet ja varusteet puhtaina
- älä koskettele turhaan vieraita hevosia
- käytä vaihtovaatteita vierailta talleilla

Hevosenomistaja

- huolehti hygieniasta (ks. yllä)
- älä vie hevosta turhaan vieraiden hevosten lähelle
- älä mene turhaan vieraaseen talliin hevosen kanssa
- puhdista lainatrailerit tarvittaessa myös ennen matkaa
- selvitä hevosen normaaliämpö
- rokota ohjeiden mukaan
- kerro tallinpitäjälle heti, jos epäilet sairautta

Tallinpitäjä

- huolehdi omasta hygieniastasi (ks. yllä)
- pidä talli puhtaana
- järjestä siisti käsienpesupaikka
- pidä yhteyttä lähitalleihin
- tiedota ja varoita ajoissa
- opasta hygieniassa taudin puhjettua
- ole yhteydessä eläinlääkäriin jo tautiepäilystä
- varaudu eristämään sairassosasto ja -tarha
- järjestä varastotila sairausajan lannalle
- päästä mahdollisimman vähän vieraita hevosia talliin
- majoita riskiryhmään kuuluvat erilleen muista
- varmista eläinlääkäriltä, milloin tartuntavaara on ohi
- estä muita eläimiä levittämästä tautia ja torju jyräjät

Riskiryhmät

Tarttuvat taudit voivat iskeä tavallista helpommin ja rajumpina tiettyihin hevosryhmiin. Kiinnitä erityistä huomiota hygieniaan, jos käsittelet

- varsoja ja nuoria
- vanhoja hevosia
- sairaudesta toipuvia
- huonokuntoisia
- kroonisesti sairaita
- tiineitä tammoja
- pitkään kuljetettuja hevosia matkanjälkeisinä päivinä (pitkä kuljetus altistaa hengitystiesairauksille)

Lue lisää

Peter Forsberg & Lotta Silfverberg: Hevosen tartuntataudit Hevostietokeskuksen julkaisuja: Virus vieköön